

27.1.2023

Ympäristöministeriö

Lausuntopyyntö 14.12.2022

Uudenmaan ELY-keskuksen lausunto luonnoksesta kansalliseksi luonnon monimuotoisuusstrategiaksi 2035

ASIA VN/21836/2021

LAUSUNTOPYYNTÖ Ympäristöministeriö pyytää Uudenmaan ELY-keskukselta lausuntoa vuoteen 2035 ulottuvasta kansallisesta luonnon monimuotoisuusstrategiasta. Strategialla tavoitellaan luontokadon pysäyttämistä ja luonnon monimuotoisuuden kehityksen kääntämistä elpymisuralle.

Kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia 2035 ohjaa luonnon suojelun, ennallistamisen ja hoidon politiikkaa, vaikuttaa kaikilla sektoreilla luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvien paineiden pienentämiseksi sekä edistää luontokadon juurisyyhin kohdistuvaa kestävyysmurrosta. Uusi strategia laaditaan, koska luontokatoa ei olla saatu pysäytettyä.

LAUSUNTO

Uudenmaan ELY-keskus toteaa, että luonnos kansalliseksi luonnon monimuotoisuusstrategiaksi on erittäin kunnianhimoinen sekä tavoitetasoltaan että aikataulultaan. Suhtaudumme pääpiirteissään strategialuonnokseen erittäin positiivisesti alla olevista kehityskommenteista huolimatta. Toivottavasti strategian loppuun saattamisessa ja sitä seuraavan toimenpideohjelman laatimisessa pidetään kunnianhimo vähintään nyt asetetulla tasolla. Alla on esitetty joitain esiin nousseita huomioita luonnoksen kappalejaon mukaisesti.

1. Johdanto

Kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian 2035 johdannossa on oikeasuuntaisesti tunnistettu, että asetettu tavoite pysäyttää luontokato Suomessa ja käynnistää luontomme elpyminen vuoteen 2035 mennessä vaatii koko yhteiskuntaa läpäisevää kestävyysmurrosta. Tämän mittaluokan muutoksen aikaansaaminen vaatii koko yhteiskuntamme keskeisten rakenteiden, toimintatapojen ja rahoituspohjan muutosta.

Uudenmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan johdannossa pohjustetun tavoitteen käytännön toteuttaminen vaatii ennen kaikkea merkittäviä muutoksia koko ympäristöministeriön hallinnonalan resurssointiin sekä luonnonsuojelua, ympäristönsuojelua maankäytön suunnittelua ja metsänhoitoa sääntelevän lainsäädännön kehittämistä.

2. Strategian lähtökohdat

2.5. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää oikeudenmukaiseksi koettua kestävyysmurrosta

Kappaleessa todetaan, että onnistuneen kestävyysmurroksen toteuttaminen edellyttää siirtymävaiheen oikeudenmukaisuutta ja, että tämän mittaluokan muutoksen edellytyksenä on, että eri toimijat ja näkemykset saavat äänensä kuuluviin.

Kappaleessa ei oteta suoraan kantaa siihen minkä pituista siirtymäkautta tarkoitetaan. Tämä on ongelmallista ottaen huomioon, että strategiakausi (12 vuotta) on hyvin lyhyt aika kääntää jo entuudestaan sukupuuttovelkaa sisältävien ja usein melko hitaasti muutoksiin reagoivien ekosysteemien tilaa heikentyvistä paraneviksi toteuttamalla suuria rakenteellisia ja yhteiskunnallisia muutoksia. On selvää, että strategian tavoitteita ei tulla saavuttamaan, jos merkittävä osa strategiakaudesta kuuluu edellä mainittuun siirtymäkauteen, jonka aikana ekosysteemien tilan annetaan edelleen heikentyä.

Siirtymäkauden ongelmallisuutta alleviivaa se, että Suomi on käytännössä sitoutunut tavoitteeseen pysäyttää luontokato jo vuonna 1992 Rion biodiversiteettisopimuksessa. Tätä yli 30 vuotta sitten asetettua tavoitetta on jo seurannut sarja epäonnistuneita kansainvälisiä ja kansallisia strategioita ja toimintasuunnitelmia.

3. Strategian tavoitteet

Strategian päätavoite pysäyttää luontokato ja kääntää luonnon tila elpymisuralle vuoteen 2030 mennessä on ristiriidassa esitetyn alatavoitteen kanssa, jossa tavoitellaan luonnon monimuotoisuuden tilan olevan vähintään samalla tasolla kuin vuonna 2020. Lajien ja luontotyyppien tilanne on Suomessa viimeisimpien uhanalaisuusarviointien perusteella ollut kokonaisuudessaan taantuva vuonna 2020.

3.3.1. ja 3.3.2 Uhanalaistumisen pysäyttäminen ja lajiyhteisöjen elpyminen

Lajien uhanalaisuuskehityksen pysähtymistä osoittavaksi mittariksi on valittu elinympäristökohtaiset uhanalaisuusindeksit vuosien 2019-2035 välillä ja uhanalaisten lajien osuus arvioiduista lajeista. Akuutin

uhanalaistumiskehityksen tosiasiallisen pysäyttämisen mittaristoon olisi strategiassa syytä nostaa myös hyvin tunnetuista, yksilömäärien muutoksen laskennallista seurantatietoa omaavista lajiryhmistä, edustava otos, kuten on tehty EU:n BD strategiassa.

Tavoitteen saavuttamisen arviointiin esitetty kaikkien lajien yhdistetty uhanalaisuusindeksi kuvaa heikosti runsaiden tai levinneisyydeltään yleisten lajiemme yksilömäärissä tapahtuvaa taantumista. Esimerkiksi vielä runsaan mutta yksilömäärän merkittävän pienenemisen takia uhanlaiseksi arvioidun lajin kanta voi taantua vuosikymmenestä toiseen kymmenillä prosenteilla ilman, että tämä näkyy uhanalaisuusluokan muutoksena. Jos uhanalaisen lajin yksilömäärän taantumisen kulmakerroin pienentyy arviointiajankohtien välissä voi tosiasiallisesti edelleen taantuvan lajin uhanalaisuusluokka myös nousta positiiviseen suuntaan.

Kaikkien lajien yhdistetyn uhanalaisuusindeksiin ongelmallisuus on nähtävissä tuoreimman punaisen kirjan eliöryhmäkohtaisten tulosten tarkastelussa kuvassa 55. sivulla 116 ([Hyvärinen ym. 2019](#)). Ainoa lajiryhmä (linnut), josta on ollut arvioinnissa käytävissä jokseenkin kattavaa yksilömäärien systemaattiseen laskentaan perustuvaa seurantatietoa osoittaa aivan eri suuntaan kuin muiden eliöryhmien, kaikkien eliöryhmien yhdistetty tai elinympäristöittäin yhdistetyt uhanalaisuusindeksit.

3.3.3 Elinympäristöjen laadun parantaminen

On erittäin positiivista, että strategiassa on asetettu selkeästi mitattava määrällinen lahoppuun tilavuustavoite talouskäytössä oleville metsäalueille. Talousmetsien kuolleen puun keskimääräistä tavoitetta hehtaarilla (7,5 m³/ha vuoteen 2030 mennessä, 10 m³/ha 2035 mennessä) ei ole strategiassa tai ennakkovaikutusten arvioinnissa perusteltu lainkaan. Asetettu tavoite ei riittävästi vastaa metsiemme lahoppuusta riippuvaisen luontaisen lajiston ekologisiin tarpeisiin.

Eteläisessä Suomessa metsämaisemassa olisi luontaisesti keskimäärin 60-90 m³/ha lahoppuuta. Jos lahoppuun määrä jää maisematasolla keskimäärin alle kymmeneen kuution hehtaarilla, aiheuttaa tämä lahoppuusta riippuvaisen luontaisen saproksyyilajistomme resurssien ja elinympäristön merkittävän pienenemisen pitkällä aikavälillä. Tämä tavoitetaso tulee johtamaan pitkällä aikavälillä yli 50 %:n saproksyyilajikatoon talousmetsissämme ([Siitonen 2001](#)). Minimitavoitetason tavoitetta strategiassa olisi tarvetta nostaa 20 kuution hehtaarilla vuoteen 2035 mennessä. Tätä tasoa on yleisesti pidetty hyväksyttynä minimi raja-arvona, myös vaateliaamman saproksyyilajiston esiintymiselle (mm. [Müller & Bütler 2010](#)).

Sama lahoppuun minimitavoitetaso olisi perusteltua strategiassa osoittaa myös puhtaan talouskäytön ulkopuolella oleville metsäalueille, kuten kuntien puustoisille viher- ja virkistysalueille.

3.3.4 Ekosysteemien toiminnan turvaaminen ja parantaminen

Rakennettuja ympäristöjä koskeva luontopohjaisten ratkaisujen edistämiseen kehottavat sanamuodot ovat strategiassa liian epämääräisiä. Kaupungeissa voidaan jo nykyäänkin hyödyntää luontopohjaisia ratkaisuja maankäytön suunnittelussa ja rakentamisessa tai olla hyödyntämättä. Tähän tulisi saada selvästi ohjaavampi ja tavoitteena paremmin määritelty kirjaus ja seurattavissa oleva mittari (vrt. EU:n Komission luonnon ennallistamisasetusluonnoksen artiklan 6. sanamuodot)

3.4 Suojelu ja ennallistaminen

ELY-keskus näkee erittäin positiivisena, että strategiassa on asetettu kunnianhimoiset ja mitattavat hehtaaramääräiset metsäalueiden lisäsuojelutavoitteet (630 000 hehtaarin lisäys valtakunnallisesti 5:1 painotuksella valtion metsiin). Uudenmaan ELY-keskus tukee lämpimästi KOKASU-hankkeen johtopäätösten mukaisesti metsien suojelualueverkoston laajentamisen painottamista maan etelä- ja keskiosiin. Strategiaa seuraavassa toimenpideohjelmassa olisi tärkeää jyvittää suojelutavoitteita nykyistä yksityiskohtaisemmin myös alueellisesti maakunnille. Lisäksi strategisen yläavoitteen toteutumisen seuraamista helpottaisi vapaaehtoisen METSO-tavoitteen lisäksi asettaa vuosittainen suojeluhehtaaritavoite myös valtion metsien suojelulle maakunnittain.

ELY-keskus edellyttää, että merkittävät lisäsuojelu ja -ennallistamistavoitteet näkyvät myös ELY-keskusten suojelun ja ennallistamisen toteuttajien henkilöresursoinnissa.

Strategiaan olisi toivottavaa saada yksiselitteisempi kirjaus siitä minkälaiset alueet voidaan laskea mukaan tavoiteltavaan suojelupinta-alaan monimuotoisuutta turvaavina ns. OECM-alueina. Uudenmaan ja erityisesti kaupunkiseutujen näkökulmasta yksi keskeinen mutta vielä epäselvä kysymys on, minkälaisilla kaavamääräyksillä alue tulee olla suojeltu, jotta se voidaan laskea mukaan OECM-alueeksi.

3.5. Paineiden vähentäminen ja juurisyihin vaikuttaminen

Kappaleessa esitetään eri suojelualueiden valtakunnalliset pinta-alaprosentit (maa-alueet 14 %, merialueet 11 %) kuin edeltävässä kappaleessa (13 % ja 12 %). Luvut on syytä korjata yhteneviksi.

Kappaleessa annetaan varsin toiveikas kuva siitä, että resurssitehokkuutta, luonnonvarojen kestävämpää hyödyntämistä tai kulutustottumuksiamme voitaisiin tehokkaasti säädellä ns. pehmeillä keinoilla sekä poikkihallinnollisen strategisen suunnittelun kautta.

Luontokadon taustalla oleviin yhteiskunnallisiin juurisyihin ja paineisiin vaikutetaan kansallisella tasolla tehokkaimmin velvoittavalla lainsäädännöllä. Kuten Euroopan Komissiokin totesi kesäkuussa 2022 julkaisemassaan luonnon ennallistamiseen velvoittavassa lainsäädäntöaloitteessa, vapaaehtoisilla toimilla ei ole toistaiseksi ollut riittävää ohjausvaikutusta luonnon tilaan viimeisinä vuosikymmeninä erinäisistä strategioista ja toimintaohjelmista huolimatta. Tämä sama toteamus tulisi nostaa sekä johdannossa että tässä kappaleessa selvästi esiin ja esittää perusteltu näkemys siitä mihin lakeihin kohdistuu akuutteja muutostarpeita, jotta luontokato aidosti pysähtyy vuoteen 2030 mennessä. Esimerkiksi strategian tavoitetta numero 9. (luonnon tilaan suoraan vaikuttava taloudellinen toiminta ... ylläpitää sekä parantaa aktiivisesti luonnon monimuotoisuutta) ei tulla ELY-keskuksen näkemyksen mukaan todennäköisesti saavuttamaan yksinomaan vapaaehtoisella ekologisella kompensatiolla tai muilla vapaaehtoisilla markkinamekanismeilla.

4. Strategian vaikutukset

ELY-keskus yhtyy strategian tavoitteisiin ja luontovaikutuksien arviointikappaleen johtopäätöksiin. Kappaleessa on hyvin perustellusti nostettu esiin huolia strategisten tavoitteiden saavuttamisesta. Strategian viimeistelyn yhteydessä olisi ELY-keskuksen näkemyksen mukaan vielä tarpeen perusteellisemmin pohtia mitkä ovat olleet ne keskeiset syyt, joiden takia edellisen strategiakauden aikana tässä samassa tavoitteessa epäonnistuttiin.

5. Strategian toteutus ja seuranta

Uudenmaan ELY-keskus osallistuu mielellään strategian toteutumista ohjaavan toimintaohjelman laatimistyöhön vuoden 2023 aikana.

ASIAN KÄSITTELIJÄT

Lausunnon on esitellyt ylitarkastaja Tuomas lahti ja hyväksynyt johtaja Satu Pääkkönen. Lausunto on hyväksytty sähköisesti. Merkintä hyväksynnästä on päätöksen viimeisellä sivulla.

Tämä asiakirja KEHA/19107/2022 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/19107/2022 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Lahti Tuomas 27.01.2023 13:03

Hyväksyjä Pääkkönen Satu 27.01.2023 13:06